

Operatie Market Garden

Operatie Market Garden was een gewaagde geallieerde operatie tegen de Duitse troepen in Nederland met als doel de Duitse verdedigingslinie (West Wall) langs het noorden te omzeilen en zo snel door de stoten naar Berlijn. Voor Kerstmis 1944 zou de klus geklaard zijn. Het liep echter anders.

Eigenlijk bestond Market Garden uit twee grote operaties die in één adem genoemd worden. De ene helft 'Garden' bestond uit een grondoffensief vanuit het bevrijde België naar het noorden. Op 17 september 1944 zou het Britse 30e Legercorps vanuit het bruggenhoofd in België via een 'tapijt' met de codenaam 'Market' van luchtlandingstroepen oprukken via Valkenswaard, Eindhoven, Veghel, Grave, Nijmegen en Arnhem naar het IJsselmeer. Het tapijt zal worden gelegd door de 101e Amerikaanse Airborne divisie bij Eindhoven, de 82e Amerikaanse Airborne divisie bij Nijmegen en de 1e Britse Airborne divisie aangevuld met Poolse parachutisten bij Arnhem. Volgens de informatie waarover de geallieerden beschikten werden de strategisch cruciale bruggen over de Nederlandse rivieren slechts bewaakt door onervaren Duitse reservisten zonder al te veel materieel. De werkelijkheid was anders. In de bossen rond Arnhem waren twee Waffen SS Pantserdivisies gelegerd. Die hadden na D-Day (6 juni 1944) gevochten in Frankrijk en hadden zich nu teruggetrokken in Nederland om weer op krachten te komen. Het was een wanordelijke situatie begin september 1944. De geallieerden waren in een zeer hoog tempo opgerukt. In zes dagen hadden ze met hun tanks 560 kilometer afgelegd en in de eerste dagen van september werden Antwerpen en Brussel bevrijd. De parachutisten hadden het relatief makkelijk. Omdat de opmars zo snel verliep waren de meeste plaatsen waar ze werden ingezet al bevrijd door het grondleger nog voordat de para's uit hun toestellen sprongen! Duizenden Duitse burgers, militairen en collaborateurs waren op de vlucht geslagen naar het noorden.

In het bezette Nederland gonsde het van de geruchten dat de bevrijding nog maar een paar dagen weg was. De vluchtende Duitsers werden beschimpt en ook NSB'ers maakten dat ze wegwamen want op verschillende plaatsen rekende de bevolking al af met de landverraders. Een Engelse radiozender zou beweerd hebben dat Breda bevrijd was, later dook het gerucht op dat ook Dordrecht gevallen was en dat er Britse tanks in de straten van Rotterdam gezien waren. Duitse soldaten gaven zich over aan het verzet en op verschillende plaatsen stonden mensen met Britse vlaggen langs de weg te wachten op de bevrijding die niet kwam. Deze dinsdag de vijfde september zou de geschiedenis ingaan als 'dolle dinsdag'. In de dagen die volgden herstelde de bezetter zijn gezag en hij legde een stevige militaire linie in Noord Brabant en Limburg om de geallieerde opmars te stuiten. De Duitse legerleiding speculeerde wel over een mogelijke doorbraakpoging in de vorm van luchtlandingen maar die optie werd niet al te serieus genomen. Gezien de Duitse militaire kracht in Nederland zou het een veel te riskante operatie worden. Dat terwijl het Duitse leger de geallieerde commandant Montgomery juist had leren kennen als een voorzichtige veldheer. Toch waagde hij de stap. Ondanks twijfels over het slagen van de onderneming binnen zijn eigen rangen. Eén van Montgomery's medewerkers verklaarde tijdens de voorbereidingen dat het waarschijnlijk wel zou lukken om de rivierbruggen tot en met Nijmegen in te nemen maar dat Arnhem misschien net 'een brug te ver' was. Deze medewerker had een vooruitziende blik.

Dit was de situatie op zondag 17 september 1944. De dag dat de grootste luchtlandingsoperatie uit de geschiedenis van start ging. Meer dan 34.000 militairen werden met uitrusting en bewapening gedropt in de verschillende landingszones. De Duitsers waren compleet verrast maar zeker niet onvoorbereid. Uit heel Nederland werden troepen richting Arnhem gestuurd. Het was een bont samenraapsel van allerlei verschillende eenheden. Onder andere politietroepen, marinemensen, leden van de luchtmacht en de beruchte elitetroepen van de Waffen SS. Onder hen ook een eenheid van Nederlandse SS-ers van de zgn. Landstorm die nog in opleiding waren in Hoogeveen. 600 van hen hebben bij Arnhem gevochten. Een vreemde situatie omdat ook het Nederlandse verzet en de Prinses Irene brigade in actie kwamen. Zo vochten dus ook Nederlanders tegen hun eigen landgenoten!

De afloop van de operatie is ondertussen genoegelijk bekend. Er is een bibliotheek over volgeschreven. Over het waarom van het mislukken van 'Arnhem' komen verschillende redenen steeds weer terug:

* het verzuim van het 30e Britse corps om na de verovering van Antwerpen door te stoten naar Woensdrecht en de Kreekrakdam -om de achterdeur waarlangs het 15e Duitse Leger wilde ontsnappen- in het slot te gooien. Daardoor konden die manschappen ontkomen en worden ingezet

bij Arnhem.

* de 80.000 Duitsers met een formidabele uitrusting rukten daardoor via Walcheren en Zuid-Beveland op naar Noord-Brabant. Van Duitse zijde is later vastgesteld dat de Wehrmacht in die dagen inderdaad rijp was voor de genadeslag. Toen Market Garden na de eerste vier dagen vastliep, kwam dat in belangrijke mate door de pressie van eenheden van het 15e Leger. Market Garden raakte in het slop, de tijdschema's klopten van geen kanten meer, Nijmegen werd pas in de middag van 20 september bereikt, 36 uur te laat.

* De gesprongen brug bij Son veroorzaakte ruim 8 uur vertraging bij de opmars van het grondleger.

* De geallieerde logistiek klopte van geen kanten. Het gehele Britse 30e corps met meer dan 20.000 voertuigen, waaronder vele zware rupsvoertuigen, moest over één smalle weg van Valkenswaard naar Nijmegen oprukken. Vanuit Eindhoven leiden niet meer wegen naar Nijmegen dan die ene route via Son, Veghel en Grave.

* Het belangrijkste voordeel van de inzet van luchtlandingstroepen is het verrassingselement. Dat kan alleen als je zo dicht mogelijk aan twee kanten van het te veroveren object wordt gedropt. Zowel bij Arnhem als bij Nijmegen moesten de parachutisten nog vele kilometers afleggen om bij hun doel te komen.

Toch is het niet juist te spreken van een compleet mislukte operatie. Een groot deel van de doelen was immers wel gehaald. Het zuiden van Nederland was bevrijd en op één na waren alle bruggen ingenomen.

Het feit dat de belangrijkste brug, die van Arnhem echter, in Duitse handen bleef had enorme gevolgen. Was het de geallieerden immers gelukt om door te breken dan had de weg naar Berlijn voor hen open gelegen. De voorspelling er nog voor de kerst te zijn was dan waarschijnlijk wel gehaald. Berlijn was dan door de westelijke geallieerden bevrijd en niet door de Russen. Duitsland zou waarschijnlijk niet in tweeën zijn gedeeld en ook Polen, Hongarije en Tsechië hadden niet nog eens 40 jaren gezocht onder het juk van de Sovjets.

Bovendien was de tweede wereldoorlog in Europa dan een half jaar eerder afgelopen geweest. Dat had honderdduizenden slachtoffers gescheeld. Er was misschien geen Ardennenoffensief geweest en geen Slag in het Hürtgenwald en ook zou Nederland de hongerwinter bespaard zijn gebleven.

Tenslotte zouden ook de genadeloze geallieerde bombardementen op de Duitse steden een half jaar eerder gestaakt zijn. Zo bezien kende de Slag om Arnhem eigenlijk alleen maar verliezers.